

УДК 378.126

Г.Г. Лисак, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)
Т.О. Ставерська, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)
О.В. Жиликова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Академічна мобільність є невід'ємною формою існування інтелектуального потенціалу, що відбиває реалізацію внутрішньої потреби цього потенціалу у русі у просторі соціальних, економічних, культурних, політичних взаємин та взаємозв'язків.

Академічна мобільність – одна з найважливіших сторін процесу інтеграції вузів та науки у міжнародний освітній простір. Академічну мобільність у галузі міжнародного співробітництва вищої школи не можна звести до конкретних дій, технологій та механізмів, пов'язаних лише із системою обміну студентами навчальних закладів різних країн. Експерти зазначають, що насправді має місце складний та багатоплановий процес інтелектуального просування, обміну науковим та культурним потенціалом, ресурсами, технологіями навчання.

Збільшення мобільності студентів та викладачів – процес еволюційний, що вимагає постійної уваги та зусиль з боку учасників цього процесу.

Мобільність студентів передбачає можливість часткового навчання у європейських вузах-партнерах з наступним визнанням як часу навчання у закордонному виші, так і отриманих там переказних кредитів (ECTS). Мобільність студентів передбачає також доступ до супутніх послуг у приймає ВНЗ.

Для науково-педагогічних працівників мобільність означає можливість проведення наукових досліджень та здійснення викладацької діяльності, а також стажування та обмін професійним досвідом у різних країнах з дотриманням їх прав у встановленому законом порядку.

Дослідження сутності категорії «академічна мобільність» стало предметом вивчення широкого поля зарубіжних науковців, таких як: Б. Вехтер, У. Тайхлер, Л. Пурсер, Ч. Шнеллео, С. Гарбен, та інші. Розкриттю проблем реалізації ідей академічної мобільності в Україні та світі присвячені праці вітчизняних науковців - В. Андрущенко, В. Астахової, С. Вербицької та ін. Вивчення робіт науковців дало змогу

з'ясувати, що термін «академічна мобільність» є досить визначеним, класифікованим та обговореним із загальних точок зору.

Разом з цим, узагальнення існуючого доробку та його критичний аналіз дав змогу осмислити зазначену проблематику, виокремити положення, які можуть мати значення для практики реалізації академічної мобільності викладачів і студентів України. Основні з них наступні.

Цілі мобільності вищої освіти можуть бути різними. Це можуть бути не тільки освітні, дослідні або пов'язані з викладанням мети, а також і особисті, культурні, соціальні, імміграційні, мовні або інші амбіції щодо придбання якісної освіти та проведення наукових досліджень. Тому в практиці існують кілька визначень терміну «академічна мобільність». При цьому, мобільність студентів відноситься до періоду навчання в країні, відмінної від постійного проживання або попередньої освіти для здобуття вищої освіти або навчання протягом деякого періоду. Мобільність викладачів - відноситься до періоду роботи в країні, відмінної від постійного проживання чи роботи на певний термін».

Академічну мобільність можна розділити на кілька основних видів:

1. Кредитна мобільність: передбачає тимчасове навчання студента в іншому навчальному закладі з подальшим зарахуванням здобутих кредитів у рідному університеті. Це дозволяє студентам розширити свої академічні та культурні горизонти без переривання основного навчального курсу.

2. Ступенева мобільність: це навчання, яке веде до отримання диплому в іншому закладі, іноді в рамках програм подвійного дипломування. Такі програми стають все більш популярними, оскільки дають можливість отримати два дипломи одночасно, що підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Для студентів і викладачів академічна мобільність відкриває низку можливостей. Так, перебуваючи в іншій країні, учасники програми змушені використовувати іноземні мови у повсякденному житті та навчанні. Це сприяє вдосконаленню мовної компетенції, що є важливим для професійного зростання.

Крім того, навчання або викладання за кордоном дозволяє зануритися в іншу культурну середу, що сприяє розвитку міжкультурної компетенції, толерантності та розумінню глобальних процесів.

Студенти отримують можливість вивчати нові дисципліни, доступні лише за кордоном, а також налагоджувати контакти з міжнародними науковими спільнотами. Викладачі можуть брати участь

у спільних дослідженнях, конференціях та семінарах, що підвищує їх академічний рівень та покращує репутацію навчального закладу.

Студенти, які брали участь в академічній мобільності, часто стають більш привабливими для роботодавців завдяки своєму міжнародному досвіду та знанням кількох мов.

Незважаючи на численні переваги, академічна мобільність має й низку викликів. Перш за все - навчання або викладання за кордоном часто вимагає значних фінансових ресурсів. Хоча існують стипендіальні програми, такі як Erasmus+, Fulbright, DAAD, для багатьох студентів і викладачів витрати залишаються високими.

Крім того, існує проблема з визнанням здобутих за кордоном кредитів або диплому в рідному університеті. Інколи відмінності в навчальних програмах та оцінювальних системах можуть призвести до складнощів із зарахуванням академічних результатів. Студенти та викладачі можуть стикатися з труднощами в адаптації до нової освітньої та культурної системи, що вимагає часу та зусиль.

Існують і організаційні труднощі - для університетів і студентів важливими є чіткі механізми організації академічної мобільності, включаючи юридичну підтримку, інформаційні ресурси та супровід на всіх етапах програми.

Розглядаючи роль і місце університетів у забезпеченні академічної мобільності, відзначимо, що саме вони повинні налагоджувати зв'язки з закордонними навчальними закладами та надавати консультації щодо можливостей участі в програмах мобільності, фінансових аспектів, визнання результатів навчання.

Впровадження програм подвійного дипломування або спільних навчальних програм з іноземними партнерами дозволяє студентам здобувати дипломи, визнані як національними, так і міжнародними освітніми системами.

Сучасний розвиток технологій відкриває нові можливості для цифрової академічної мобільності. Онлайн-курси, віртуальні обміни та дистанційні дослідницькі проекти дозволяють брати участь у міжнародних освітніх процесах без необхідності фізичного переміщення. Це особливо актуально в сучасних умовах та для тих, хто з різних причин не може виїхати за кордон.

Таким чином, академічна мобільність є невід'ємною частиною сучасної вищої освіти, що забезпечує студентам і викладачам унікальні можливості для професійного та особистісного розвитку. Однак для повного використання її потенціалу необхідно подолати ряд викликів, зокрема фінансових, організаційних та культурних.